

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Disputatæ Dicuntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum charitas sit vna virtus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

nium uirtutum, in quantum. omnes actus omnium uirtutum ordinantur in summum bonum amatum, ut ostensum est. Et quia precepta legis sunt de actibus uirtutum, inde est quod Apostolus dicit I. Tim. I. quod Finis precepti est charitas. Et hinc etiam apparet, quod charitas sit motor omnium uirtutum, in quantum. si importat actus omnium aliarum uirtutum. Omnis enim uirtus uel potentia superior dicitur mouere per imperium inferioris, ex eo quod actus inferioris ordinatur ad finem superioris, sicut edificatiua imperat camentaria, eo quod actus camentariae artis ordinatur ad formam domus, quae est finis edificatiuae: uel cum oes aliae uirtutes ordinentur ad finem charitatis, ipsa imperat actus omnium uirtutum, & ex hoc dicitur motor earum. Et quia mater dicitur quae in se accipit & concipit, ideo dicitur charitas mater omnium uirtutum, in quantum ex conceptione sui finis producit actus omnium uirtutum. Et eadem etiam ratione, dicitur radix uirtutum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod licet charitas non det unicuique uirtuti propriam speciem, dat tamen unicuique uirtuti communem speciem uirtutis, secundum quod loquimur de uirtute, prout est principium merendi.

AD SECVNDVM dicendum, quod forma non est forma, ita quod una forma praestet subiectum alteri. Nihil tamen prohibet plures formas in eodem subiecto esse secundum quandam ordinem, scilicet, ut una sit formalis respectu alterius, sicut color est formalis respectu superficies. Et hoc modo charitas potest esse forma aliarum uirtutum.

AD TERTIVM dicendum, quod charitas cadit in definitione uirtutis, meritorie, ut patet per definitionem Augustini, dicentis, quod uirtus est bona qualitas mentis, qua recte uiuunt. Non enim recte uiuunt, nisi per hoc, quod uita nostra ordinatur in Deum, quod charitas facit.

AD QVARTVM dicendum, quod ratio illa procedit de forma, quae intrat constitutionem rei. Sic autem charitas non dicitur forma uirtutum, sed alio modo, ut supra dictum est.

AD QVINTVM dicendum, quod charitas cum sit communis forma uirtutum, trahit quidem uirtutes in unam speciem communem, non autem in unam speciem propriam, quae dicitur species specialissima.

AD SEXTVM dicendum, quod charitas potest dici forma exemplaris uirtutum, non ad cuius similitudinem uirtutes generentur, sed in quantum ad eius similitudinem quodammodo operantur. Et ideo quodammodo necesse est operari secundum uirtutem, necessaria est charitas.

AD SEPTIMVM dicendum, quod licet creare uirtutes, sit Dei tantum, in operari secundum uirtutem, est etiam hominis habentis uirtutem. Et ideo indiget charitate.

AD OCTAVM dicendum, quod charitas quantum ad actum non solum habet exemplaritatem, sed etiam uirtutem motiuam, & effectiuam. Exemplar autem effectiuum non est sine exemplo, quia producit illud in se. Et sic charitas non est sine aliis uirtutibus.

AD NONVM dicendum, quod a proprio fine, & a proprio obiecto qualiter uirtus habet formam specialem per quam est haec uirtus: sed a charitate habet quandam formam communem secundum quam est meritoria uitae aeternae.

AD X. dicendum, quod Deus facit in nobis uirtutes formatas speciali forma & generali. Speciali quidem ex obiecto & fine, generali autem ex charitate.

AD XI. dicendum, quod plures est forma colorum in quantum sunt uisibiles actu per lucem. Et similiter fides est forma uirtutum, in quantum sunt a nobis

A cognoscibiles. Quid enim sit uirtuosum uel contra uirtutem, per fidem cognoscimus: sed in quantum uirtutes sunt operatiuae per charitatem informantur.

AD XII. dicendum, quod intellectus simpliciter est prior uoluntate, quia bonum intellectum est obiectum uoluntatis: sed tamen in operando & mouendo prior est uoluntas. Non enim intelligit & mouet nisi uoluntate accedente: unde etiam ipsum intellectum mouet uoluntas, in quantum est operatiuus: utitur enim intellectu quando uolumus: unde cum credere sit intellectus a uoluntate moti, credimus enim aliquid quia uolumus, sequitur quod magis charitas det formam fidei, quam e conuerso.

AD XIII. dicendum, quod actus uoluntatis est secundum ordinem uolentis ad res ipsas prout in se sunt: actus autem intellectus est secundum quod res intellecte sunt in intelligente: unde quoniam res sunt infra intelligentem, intellectus illarum est dignior uoluntate, quia tunc altiori modo sunt in intellectu res, quam in seipsis, cum oem quod est in altero, sit in eo per modum eius in quo est: sed quoniam res sunt altiores intelligenti, tunc uoluntas altius ascendit quam possit pertingere intellectus. Et inde est, quod in moralibus quae sunt infra hominem, uirtus cognoscitiua informat uirtutes appetitiuas, sicut prudentia alias uirtutes morales. In uirtutibus autem theologicis quae sunt circa Deum, uirtus uoluntatis, scilicet charitas in format uirtutem intellectus, scilicet fidem.

AD XIV. dicendum, quod rationalis uis dat modum appetitiuam, in his quae sunt infra nos; non autem in his quae sunt supra nos, ut dictum est.

AD XV. dicendum, quod fides praecedit speciem, & spes charitatem ordine generationis, sicut imperfectum praecedit perfectum: sed charitas in ordine perfectionis praecedit & fidem & spem. Et propter hoc dicitur esse forma earum, sicut perfectum imperfecti.

AD XVI. dicendum, quod charitas non est forma uirtutum, quae sit pars essentiae uirtutum, ut oporteat eam sequi tempore uirtutes uel aliquam materiam uirtutum, sicut in formis rerum generatarum: sed est forma quasi informans: unde oportet esse naturaliter priorem aliis uirtutibus.

AD XVII. dicendum, quod ipsa uisio in quantum est finis & bonum quoddam, est obiectum charitatis.

AD XVIII. dicendum, quod forma intrinseca non potest esse finis rei, licet sit finis generationis rei. Charitas autem non est forma intrinseca, ut dictum est, sed ex hoc ipso quod trahit alias uirtutes ad suum finem, format uirtutes, ut ex dictis patet.

AD XIX. dicendum, quod gratia Dei dicitur esse forma uirtutum, in quantum dat esse spirituale animae, ut sit susceptiua uirtutum: sed charitas est forma uirtutum, in quantum format operationes earum, ut dictum est.

ARTICVLVS IIII.
Vtrum charitas sit una uirtus.

QVARTO quaeritur, utrum charitas sit una uirtus. Et uidetur, quod non. Habitus enim distinguuntur per actus, & actus per obiecta: sed charitas habet duo obiecta, Deum & proximum: ergo non est una uirtus, sed duae. Sed dicebatur, quod unum illorum obiectorum est principalis, scilicet Deus. Non enim diligit charitas proximum nisi propter Deum.

¶ Contra Philo. dicit in 9. Ethic. quod amabilia quae sunt ad alterum, uenerunt ex amicabilibus quae sunt ad seipsum: sed id quod est principium & causa, est potissimum in unoquoque genere, ergo homo ex charitate diligit

Art. i. huius
quæst. Et q.
Præced. art.
10. & 11.

In corp. ar.
Et in solu-
tione ad 6.
arg.

In corp. ar.

Cap. 8. pars
a prim.

l. d. contra
Iulianum ca.
6. de reuel.
cur. id. d. h.
in p. n.

In corp. ar.

QVÆST. VNICA, DE CHARITATE, ART. IIII.

diligat seipsū tāq̄ principale obiectū, & nō Deū. ¶ 3 Præt. i. Ioan. 4. dicitur. Qui fratrem suum quem uidet non diligit, Deū quē non uidet, quomodo potest diligere? Magis ergo uidetur quod debeat diligere proximum quam Deū. proximus ergo est magis diligibilis, quā Deus. Et ita uidetur esse principalis obiectum charitatis.

¶ 4 Præt. Nihil amatur nisi cognitum, ut August. dicit in lib. de Trini. Sed proximus magis cognoscitur quā Deus. ergo etiam magis diligitur. Et sic uidetur quod charitas non sit vna virtus.

¶ 5 Præt. Ois uirtus habet proprium modū quē in suis actibus ponit: iustus enim est, qui non solum iusta, sed iuste operatur: sed charitas ponit duos modos in suis actibus. Nā charitate diligit Deum aliquis ex toto corde, proximum autem sicut seipsum. ergo charitas non est una uirtus.

¶ 6 Præt. Præcepta legis ordinantur ad uirtutes, quia intentio legislatoris est facere homines uirtuosos, ut dicitur in 2. Ethic. Sed de charitate dantur duo præcepta scilicet, Diliges Dominū Deū tuum, & diliges proximum tuum. ergo charitas non est vna uirtus.

¶ 7 Præt. Sicut diligimus Deū & proximū, ita & honorare debemus: sed alio honore honoramus Deū & proximū. Nā Deū honoramus iatria, proximum uero dulia sola. ergo alia est charitas, qua diligimus Deū, & alia, qua diligimus proximum.

¶ 8 Præt. Virtus est qua recte uiuit: sed ad alia uita pertinet diligere Deū, & ad alia diligere proximum. Nā diligere Deū uidetur ad contemplatiuā uitā pertinere, diligere proximum ad actiuā. ergo charitas Dei & proximi non est una uirtus.

¶ 9 Præt. Sed in Philo. in 1. Physic. unū dicitur tripliciter: cōtinueitate, in diuisibilitate, & rōne: sed charitas non est vna cōtinueitate, quia neque est corpus, neque forma corporis. Neque est in diuisibilitate, quia sic neque finita, neque infinita esset. Nec rōne, quia sic synonyma sunt unum, ut uestis & indumentum. ergo charitas non est una.

¶ 10 Præt. Minime habent de ratione unius, quæ sunt unum proportionem tantum: unde quæ non sunt proportionem unum, neque sunt unum specie, neque genere, neque numero, ut dicitur in 5. Meta. Sed charitas est circa æternum scilicet Deū & proximum, quæ sunt in proportionalia. ergo charitas nullo modo est vna uirtus.

¶ 11 Præt. Secundū Philo. in 8. Ethic. amicitia perfecta non habetur ad multos: sed charitas qua diligitur Deus, & proximus, est perfectissima amicitia. ergo non habetur ad multos, & ita non eadē charitate diligitur Deus & proximus.

¶ 12 Præt. Virtus in cuius actu sufficit nō tristari, est alia a uirtute, quæ delectabiliter operatur, sicut fortitudo a iustitia: sed in actu charitatis quantum ad aliqua obiecta sufficit nō tristari, sicut cum diligimus inimicos: in aliquibus etiam oportet delectari, sicut cum diligimus Deum & amicos, ergo charitas non est una uirtus, sed alia & alia.

SED CONTRA, Quæcūque ita se habent, quæ unū intelligitur in alio, illa sunt unum: sed in dilectione proximi, intelligitur dilectio Dei, & econuerso, ut dicit August. 7. de Trin. ergo est eadem charitas, qua diligimus Deum & proximum.

¶ 1 Præt. In quolibet genere est unum primum mouens: sed charitas est motor omnium uirtutum. ergo est una.

RESPON. Dicendū, quod charitas est una uirtus. Ad cuius euidentiā sciendū est, quod unitas cu-

iuslibet potentia, uel habitus, ex obiecto consideranda est. Et hoc ideo, quia potentia hoc ipsum quod est, est in ordine ad possibile, quod est eius obiectum: & sic rō & species potentia ex obiecto accipiuntur: & similiter est de habitu, qui nihil est aliud, quā dispositio potentia perfecta ad suum obiectum: sed in obiecto consideratur aliquid, ut formale, & aliquid ut materiale. Formale autē in obiecto est id sicut quod obiectum refertur ad potentia, uel habitum: materiale autem id, in quo hoc fundatur. In quo loquamur de obiecto potentia uisua, obiectum eius formale est color, uel aliquid huiusmodi. Inquinatum enim aliquid coloratum est, in tantum uisibile est materiale in obiecto est corpus, cui accidit color. Ex quo patet, quod potentia uel habitus refertur ad formale rōne obiecti per se ad id autem, quod est materiale in obiecto, per accidens. Ergo quæ sunt per accidens, non uariantur, sed solum ea quæ sunt per se. Ideo materialis diuersitas obiecti non diuersificat potentia uel habitum, sed solum formale. Vna est. n. potentia uisua, qua uidemus & audimus, & homines & celum: quia ista diuersitas obiecti est materialis, & non sicut formale rōne uisibilis, sed gustus differt ab olfactu sicut differentia uaporis & odoris, quæ sunt per se sensibilia. Et hoc etiam oportet in charitate considerare. Manifestum est, quod aliqui possunt diligere dupliciter. Vno modo, rōne superioris. Alio modo, rōne alterius. Rōne autem superioris aliquem diligimus, quoniam ipse est boni proprii diligimus, ut patet, quia est in se honestus, uel nobis delectabilis, ut uirtus. Rōne autem alterius diligimus aliquem, quoniam diligimus ipsum, quia attinet ad aliquid, quod diligimus. Ex hoc patet, quod diligimus aliquem sicut se, diligimus eos & tam uires & consanguineos & amicos ipsius, in quantum ei attinet: sed tamen in omnibus illis est una rōne materialis dilectionis, sicut in illis, quoniam rōne illi diligimus, & ipsum quodammodo in omnibus diligimus. Sic igitur dicendum, quod charitas diligit Deum rōne superioris, & rōne eius diligit conuersos alios, in quantum ordinatur ad Deū: unde quodammodo Deū diligit in omnibus proximis. Sic etiam proximus charitate diligit, quia in eo est Deus, uel ut in eo sit Deus: unum manifestum est, quod est deus habitus charitatis, quo Deū & proximum diligimus, sed si diligemus proximum rōne superioris, & rōne Dei, hoc ad aliam dilectionem pertinet: quæ ta ad dilectionem naturalem, uel politicam, uel ad aliquam aliarum, quam Philo. tangit in 8. Ethic.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod proximus non diligitur nisi ratione Dei, unde ambo sunt unum obiectum dilectionis formaliter loquendo, licet materialiter sint duo.

AD SECUNDUM dicendum, quod amor respiciat bonū, sicut diuersitas boni, est diuersitas amoris. Est autem quoddam bonum proprium alterius hominis, in quantum est singularis personæ. Et quantum ad dilectionem respicientem hoc bonum unumquisque est sibi principale obiectum dilectionis. Est autem quoddam bonum commune quod pertinet ad hunc uel ad illum, in quantum est pars alicuius totius, sicut ad militem, in quantum est pars exercitus, & ad ciuē in quantum est pars ciuitatis. Et quantum ad dilectionem respicientem hoc bonum, principale obiectum dilectionis est illud in quo principaliter illud bonum consistit, sicut bonum exercitus in duce, & bonum ciuitatis in rege, unde ad officium boni militis pertinet, ut et salutare suum negligat, ad conseruandū bonū ducis, sicut etiam homo

Libro 10. in prin. tom. 3.

Comen. 12. circa prin. tom. 5.

Com. 16. t. 2.

Com. 15. t. 3.

Cap. 7. & 8. tom. 3. in 3. scrip. dist. 27. q. 2. nec. 4. lra. 2. q. 29. art. 5.

homo naturaliter ad conseruandum caput, bra-
chium exponit, & hoc modo charitas respicit si-
cut principale obiectum, bonum diuinum, quod
pertinet ad vnumquemque secundum q̄ esse po-
test particeps beatitudinis: unde ea sola ex charita-
te diligimus quæ nobiscū beatitudinem participa-
re possunt, ut Aug. dicit in lib. de doctri. christia.

AD TERTIVM dicendum, quod Ioannes argu-
mentatur a maiori negando, non q̄ proximus
magis debeat diligere, sed quia magis est in prom-
ptu. ut diligatur, quia homines prioriores sunt ad
diligendum visibilia, quàm inuisibilia.

AD QVARTVM dicendum, q̄ licet cognitū diligat,
tñ nõ sequitur, q̄ magis cognitū magis diligat.
Nõ. n. ea rōne aliquid diligitur, q̄ cognoscit, sed
quia est bonū. unde quod est magis bonū, magis
est diligibile, licet nõ sit magis cognitum, sicut ho-
mo minus diligit aliquem seruum, vel etiã equū
quem in continuo vtu habet, quàm aliquem bon-
num hominem, quem tantum fama cognoscit.

AD QVINTVM dicendum, q̄ charitas respicit ut
formale obiectū, bonū diuinū, sicut dictū est. Q̄
quidē bonū diuersi mode se habet ad ipsum Deū
& ad proximum, & ideo oportet, q̄ habeat diuer-
sum modū circa principale obiectū, & secūdariū.
vñ circa principale obiectū habet unū modū tñ.

AD SEPTVM dicendum, q̄ præcepta legis sunt de
actibus virtutū, & non de habitibus: vnde ex di-
ueritate præceptorū nõ potest concludi diuersi-
tas habitū, sed diuersitas actū, qui tñ pertinent
ad vnum habitum, propter rationem formalem.

AD SEPTIMVM dicendum, q̄ in proximo hono-
ratur etiam bonum proprium ipsius, & ideo alius
honor debetur proximo, & alius Deo.

AD OCTAVVM dicendum, q̄ tam dilectio pro-
ximi, quàm dilectio Dei, continetur sub contem-
platiua vita, ut Grego. dicit super Ezechiel. Nam
oratio quæ maxime ad contemplatiuam vitam
pertinere videtur, ad Deum pro proximis fit: sed
tamen principium vite actiue, præcipue est amor
Dei in seipso. Nec tñ sequitur, si charitas est prin-
cipium diuersorum, quod charitas non sit una.

AD NONVM dicendum, q̄ charitas non est vna
continuitate, sed potest dici una indiuisibilitate,
inquantum est vna forma simplex. Non enim di-
citur finita vel infinita secundum quantitatem di-
mensiuam, sed secundum quantitatem virtutis:
sed sic non agimus hic de virtute charitatis, sed
secundum quod est una ratione. Non quidē una
numero, ut tunica & vestis, sed ratione speciei: si-
cut Socrates & Plato sunt unum in rōne hois.

AD X. dicendum, quod ratio illa procederet, si
temporale ratione sui esset obiectum charitatis,
& non ratione æterni, ut dictum est.

AD XI. dicendum, q̄ amicitia perfecta nõ habe-
tur ad multos, ita q̄ ad vnumquemque sit rōne
superflua: sed quanto amicitia est perfectior ad v-
num ratione eius, tanto ad plures se potest exten-
dere ratione ipsius, & sic charitas, quia perfectissi-
ma amicitia est, ad Deum se extendit, & ad omnes
qui possunt percipere Deum, & nõ solum ad no-
tos, sed etiam ad inimicos.

AD XII. dicendum, q̄ virtus quæ delectabiliter
operatur circa principale obiectum, potest eadē
circa aliquod accessorium, non delectabiliter, sed
sine tristitia operari. & hoc modo charitas dele-
ctabiliter operatur in principali obiecto, licet dif-
ficulter patitur in ali quo secūdariū obiecto,
ita ut sufficiat sine tristitia operari.

ARTICVLVS. V.

Virum charitas sit virtus specialis.

QVINTO quaritur, utrū charitas sit virtus spe-
cialis distincta ab alijs virtutibus, vel non. &
videtur q̄ non. Illud. n. quod ponitur in definitio-
ne cuiuslibet virtutis, nõ est virtus specialis, quia
virtus generalis ponitur in definitione cuiuslibet
specialis virtutis: sed charitas ponitur in defini-
tione cuiuslibet virtutis. Dicit. n. Hieron. Vt bre-
uiter eõem definitionē virtutis complectar, Vir-
tus est charitas qua diligimus Deū & proximiū. er-
go charitas nõ ē virtus specialis, ab alijs distincta.

Id habet Au-
gu epist. 29.
a medio to.
2. & teleatur
3. sent. dia. 7.

¶ 2. Præ. Charitas qua diligimus proximiū, nõ est
virtus distincta a charitate, qua diligimus Deum,
quia charitas diligit proximum propter Deū: sed
omnis virtus diligit proximum propter Deum,
ergo nulla virtus distinguitur a charitate.

¶ 3. Præ. Distinctiones habituum attenduntur s̄m
actus virtutū. sed charitas operatur actus omniū
aliarum virtutum: Charitas est patiens, est beni-
gna, ut dicitur 1. ad Corinth. 13. ergo charitas nõ
est virtus ab alijs distincta.

¶ 4. Præ. Bonum est obiectum generale omnium
virtutum: nam virtus est, quæ bonum facit habē-
tem, & opus eius bonum reddit: sed bonum est
obiectum charitatis, ergo charitas est obiectum
generale, & ita est generalis virtus.

¶ 5. Præ. Vna perfectio est vnius perfectibilis: sed
charitas est perfectio multorum perfectibilium. i.
omnium virtutum. ergo non est una.

¶ 6. Præ. Idē habitus nõ potest esse in diuersis subie-
ctis: sed charitas est in diuersis subiectis. iubemur
enim Deū diligere ex tota mēte: ex tota anima, ex
toto corde, ex tota fortitudine. ergo charitas non
est virtus una.

¶ 7. Præ. Virtus ad tollēda peccata ordinatur: sed
charitas sufficit ad tollēda omnia peccata, quia
minima charitas resistere potest cuiuslibet tentatio-
ni. ergo charitas facit id, quod est omnium virtutū.
& ita non videtur esse virtus specialis.

¶ 8. Præ. unicuique virtuti speciali opponitur aliq̄d
peccatū speciale: sed charitati contrariantur oia
peccata, quia p̄ quodlibet peccatū mortale perdi-
tur charitas. ergo charitas non est virtus specialis.

¶ 9. Præ. Nulla virtus est necessaria, nisi ad recte
operandum: sed sola charitas sufficienter nos di-
rigit ad recte operandum, dicit enim Aug. Habe
charitatem, & fac quicquid vis. ergo præter chari-
tatem non est aliqua alia virtus, & ita non est vir-
tus specialis distincta ab alijs.

¶ 10. Præ. Habitus virtutū necessarii sunt ad hoc,
q̄ homo prompte & delectabiliter operetur. Nul-
lus enim est iustus qui non gaudet iusta opera-
tione, ut dicitur in 1. Ethic. Sed ad omnia propte-
& delectabiliter operanda sufficit charitas, quia di-
cit Aug. in li. de Verbis domini. Oia graua, & iu-
mana, facilia, & prope nulla facit amor. ergo præter
charitatē non est necessaria aliqua alia virtus.

Ca. 8. a. med.

Sermo. 9. a.
med. to. 10.

¶ 11. Præ. Ea quæ sunt distincta ad inuicem, habent
distinctam generationem, & corruptionem: sed
charitas & aliæ virtutes non habent distinctā ge-
nerationē & corruptionē, quia simul cum chari-
tate & infunduntur & perduntur aliæ virtutes. er-
go charitas non est specialis virtus.

SED CONTRA est, quod Apost. 1. ad Cor. 13. con-
dicit eam alijs virtutibus dicens. Nunc autem
manent fides, spes, charitas, tria hæc.

In 3. scrip. dī.
27. q. 2. & 3.
2. q. 12. ar. 4.
& de maio.
q. 11. arti. 2.

RESPON. Dicendum, q̄ charitas est quedā virtus
specialis distincta ab alijs virtutibus. Ad cuius cui-
deniam

¶ 2. 100. 3.

¶ 2. 100. 3.

¶ 2. 100. 3.

¶ 2. 100. 3.

¶ 2. 100. 3.

¶ 2. 100. 3.